

Hazırlayan: Av. Soner ALPER

Fransızcadan tercüme: Av. Belgin ÖZTÜRK

*“Vasiyet ediyorum:
Bunu böyle bil, İzmir, tatlı ve sevgili şehrim
bir gün şayet senden uzakta ölürsem
beni sana getirsinler, fakat mezarıma götürülürken
‘öldü’ demesinler, ‘uyuyor’ desinler...”*

Mor Dar

io
eno

DENİZ VE MEHTAP SORDULAR SENİ DARIO, NEREDESİN?

Ülkemizi dünya çapında temsil etmiş sempatik sanatçı, alkış kralı Dario Moreno'yu ölümünün 44. yıl dönümünde anmak, yeni nesle tanıtmak, belki de hatırlatmak istedik. Zira kimi unutmuyor, kimi hiç tanıtmıyor Onu...

Dario, gençlik yıllarında İzmir'in tanınmış avukatlarının birinin yanında Kardıçalı İş Hanında avukat kâtipliği yapmış, hukukla hayatının bir dönemi iç içe olmuş, dünyaca ünlü bir sanatçı...

David Arugete adı ile 03 Nisan 1921 tarihinde Aydın'ın Germencik ilçesinde dünyaya gelen Dario, şimendifer işçisi olan babası trajik bir şekilde ölünce yetim kalır. Ardından büyük Aydın yangınında evleri kül olur. Meksikalı Yahudi olan Annesi Madam Roza, bu olaylar sonrası İzmir'e gitmek zorunda kalır. Dario için ise yetimhane günleri başlar ve 4 yaşına kadar Nido De Guerfanos, Ona ev sahipliği yapar. Yetimhane günleri sonrasında annesinin yanına dönen

Dario, İzmir'deki Yahudi İlkokulundan mezun olur.

Gençlik yıllarında pek çok değişik işte çalışır. Kardıçalı İş Hanında, yanında getir götür işlerinde çalıştığı, İzmir'in ünlü avukatlarından birinin kâtipliğine yükselir. Ayrıca iş çıkış saatlerinde Milli Kütüphaneye gidip kendi kendine Fransızca öğrenmeye başlar. Gençlik yıllarında başlayan gitar çalma merakını, eline geçen bir gitar sayesinde Bahribaba parkında geliştirir. Dario, yeteneklidir ve kendini geliştirmeyi hızla sürdürür. Daha o günlerde parasızlıktan aklına koyar Paris'e gitmeyi. Havayolu şirketlerinde, yanında çalıştığı avukata gelen yabancı dergilerde hep Paris fotoğraflarına bakar. O kaldırımlarda şarkı söyleyip dolaştığını, insanların kendisini alkışladığını düşünür mutlu olur. Bu dönemde Bar-Mitzva (Yahudilerde ergenliğe geçiş) törenlerinde de şarkılar söylemeye başlar. Dario artık İzmir'de iyice tanınır olmuştur.

Askerliğini II. Dünya Savaşı zamanı piyade olarak

“İnsanın kendi vatani gibisi var mı?
Dünyanın neresine gidersem gideyim, İzmir’in
özlemi yüreğimden çıkmıyor. Nasıl derler; doğduğum
yerde değil doğduğum yerde düşüncesi artık benim
için geçerli değil. Ben İzmirliyim...
Malum, ruhun açlığı midenin açlığından daha
ağır basıyor. Hisseden bilir, yaşıyan bilir.”

Akhisar Orduevinde yapar. Burada caz orkestrasında solisttir ve yine Konya ile Adana’daki askeri orduevlerinde sahneye çıkmaya başlar. Askerlik döneminde müzik ile daha içli dışlı olan Dario, İzmir Kordon’da bulunan Marmara Gazinosunda da sahneye çıkar. İlk konserini ise Konak vapur iskelesinin üzerindeki gazinoda verir.

Dario, para kazanmaya başlayınca, annesi Madam Roza ile birlikte Mithatpaşa Caddesi üzerinde bulunan Karataş semtindeki, şimdiki “Dario Moreno”, o zamanki adı ile “Asansör Sokağı”na taşınır.

Gittikçe daha da ünlenen Dario’nun ünü İzmir Palas Otelinde iyice parlar. Askerlikten sonra bir süre İstanbul Fenerbahçe’deki Belvu Gazinosunda sahne alır. Bomonti Gazinosunda sahne almak üzere iki gün için gittiği Ankara’da iki yıl kalır. Ankara’da kaldığı dönemde Dario’nun oda arkadaşı Orhan Veli’dir.

İstanbul’a döndükten sonra Fritz Kerten’in orkestrasına solist olarak girer. İstanbul’da bir yıl boyunca çalıştıktan sonra 1946 yılında Atina’ya gider. Atina’da kısa bir süre kalır. Burada çalışırken Paris’te bulunan bir menajere telgraf çektikten sonra Paris’e gider.

Dario, burada ilk olarak Perto Del Sol Müzikholünde sahneye çıkar. Paris’teki ilk yılları başarısızlıklarla doludur. Almanya’daki Amerikan askeri kulüplerinde bir müddet şarkı söyledikten sonra Fransa’da ilk defa “Jezabel” şarkısı ile olağanüstü bir başarı elde eder. 1957 yılında Monte Carlo Radyosunun düzenlediği ve sonuçları dinleyicilerin alkışlarıyla belirlenen ‘Yıldızlar Ses Yarışması’nda Dario, “Adieu Lisbon” şarkısı ile yaklaşık 6 dakika süre ile aralıksız bir alkış tufanı kopar, hatta alkış barometresinin dahi bozulmasına sebep olur. Bu yarışma ile Dario alkış kralı seçilir.

Paris’te, daha sonra Cannes’te bulunan Palm Beach Otelinde şarkı söyleyen Moreno, “Adieu Lisbon” ve “Cou Courou Cou Cou” isimli 45’liklerle ününü pekiştirir. İstanbul’da yanında çalıştığı Fritz Kerten ile annesini yanına aldırır. Fritz Kerten’in adını

Andre Kerr olarak değiştirir. Kerr uzun süre Dario’nun piyanistliğini ve müzik direktörlüğünü yapar.

Türkiye’den gitmesine rağmen pek çok Fransız şarkıcının arasından sıyrılan Dario, latin-twistballadlardan türkülere kadar, değişik pek çok müzik tarzını yorumlamaktan kaçınmaz hatta Harry Belafonte’nin calypsolarını hiç de fena olmayan bir tarzda söyler.

Gazeteci – yazar Yaşar Aksoy’un “Eski İzmir yaşamı ve Dario Moreno Üzerine Araştırması”nda 235 sayfanın 45’i Dario Moreno anılarına ayrılmıştır. Bu sayfalarda Yaşar Aksoy, Tamer Gediz, Ergun Gümrah, İlknur Alptekin, Fecri Ebcioğlu, Sezen Cumhuri Önal, Mario Levi, Engin Noyan, Evelyn Avidor ve Yehuda Yabgez’in yazıları yer almaktadır.

Fecri Ebcioğlu yazısında, “Adamo’ya şarkı sözü yazdığım yıllarda Dario’dan bir telefon aldım. Paris’ten beni aradı ve ‘Ben bir Türk’üm, bana şarkı sözü yazar mısın?’ dedi. Yazabileceğimi söyledim ve iki şarkı yazdım. ‘Deniz ve Mehtap’ isimli şarkı böyle doğdu. Dario, bu yazdıklarımı plak yaptı. Bir süre sonra İstanbul’a geldi ve benimle görüşmek istediğini söyledi. Ben ise kendisini tanımadığımı, ama yine de görüşebileceğimizi söyledim. Dario’yu görünce şaşırdım, çünkü Dario Moreno ile 1947’de Ankara Çay Bahçesinde şarkı söylediği yıllardan tanıştık. Dario da beni görünce şaşırdı ve ‘Sen bizim kaleci Fecri değil misin?’ dedi. Gerçekten ben de çok şaşırmıştım. Çok iyi ve güzel bir arkadaşlığımız vardı. Son olarak İstanbul’un Kızları’nı yazdım. Dario, inanıyorum dalında Paris’te bir ekoldü.” sözleriyle Dario’yu anlatmıştır.

Bulaşıcı neşesiyle, Fransa’da fırtına gibi esen Dario, Türkçe sözlü şarkılar söylemeye devam eder ve Fecri Ebcioğlu, Dario ‘nun şarkılarına Türkçe söz yazar. Dario “Olam Boyun Kurbanı”, “Kalenin Bedenleri”, “Canım Adanalı” gibi türkülere Fransızca sözler yazarak ve ezgileri batı müziği ile harmanlayıp tüm dünyada bu türkülerin Türkçe – Fransızca dinlenilmesine

“Ben, bu başarımı Maksim Gazinosunun sahibine borçluyum. O zamanlar gecede 20 Lira alıyordum. Gazinonun sahibine, bunu 30 Lira yapmasına rica ettim. Ama o bana 20 Liradan fazla veremeyeceğini söyledi. Bunu duyunca ben de şansımı denemek için Fransa’ya gittim. Fransa ‘da gerçekten büyük mücadeleler verdikten sonra bugünlere geldim. Eğer Maksim Gazinosunun sahibi 20 Lira yerine 30 Lira vermiş olsaydı belki hala İstanbul’da şarkı söylüyor olacaktım. Ve belki de asla bugünkü ünüme kavuşamayacaktım.”

vesile olur.

1953 – 1968 yılları arasında 32 filmde rol alan Dario, Brigitte Bardot ile de başrol oynar.

Gazeteci Tufan AKSOY’un anlatımıyla “Göbekliydi bizim Dario, şişmandı yani. Arabadan aceleyle indi, zar zor toparlanarak İstanbul’da Yeşilköy Havaalanının Dış Hatlar kapısına doğru koşmaya çalıştı. Ama sadece kendini koşuyorum zannediyordu. O koca gövdesiyle, ham bacaklarıyla elindeki çantasını anca sürüklüyordu. İzmirli dünyaca ünlü şarkıcı, oyuncu Dario Moreno geceyi de eğlence âleminde noktalamıştı. İçilmiş, şarkılar söylenmiş, bol bol dans edilmişti. O koca vücut yorulmuştu. Zaten İstanbul’da olduğu her gün böyle geçiyordu, etrafı onu bırakmıyorlardı ki üç beş saat dinlensin, oradan oraya sürüklenip duruyordu. Dario Moreno şarkı söylemek bir yana yıllar önce tadını aldığı sahnenin her türlü keyfini çıkarıyordu. Tarih 30 Kasım 1968 idi. O günlerde Paris’te Jacques Brel’in yazıp sahneye koyduğu ve başrolünü oynadığı L’Homme de la Mancha

(Mançalı Adam) adlı müzikal eserde Sancho Pancho rolünü üstlenmişti.

Yıllar yıllar önce işte, İstanbul’dan da Paris’e haftada üç uçak vardı. Müzikale yetişmesi için o uçağa binmesi gerekiyordu. Biraz kendi hatası, biraz Air France’nin işgüzarlığı yüzünden o meşum (uğursuz) uçağı kıl payı kaçırmıştı. Nefes nefese bankonun önüne geldi. Görevli kızın da ukalaca davranışları iyice sinirlerini bozmuştu. Ağız kavgası başladı. Yorgunluk, sinir bozukluğu, kaçan uçağın üzüntüsü, yüksek tansiyonu, şeker hastalığı beyin damarlarını zorlamıştı. Air France’nin bankosuna yığıldığında, beyin kanaması geçiriyordu. Meşhur şarkısı kulaklarında çinliyordu:

*Bak hatıralar hayal oldu
Dur desem dönmez ki gitti kayboldu
Dönemez artık mutlu günler
Açılmadan solacak tomurcuklar
Her yanını saracak karanlıklar
Son bir gemi kalkacak bu limandan*

*Mendil sallanmayacak
ardından”*

Takvimler 01 Aralık 1968’i gösterdiğinde Dario Moreno İstanbul’da hayata veda eder. Dario, Erkan Özerman’ın dediği gibi, “Müzisyenliğinin yanı sıra çok iyi bir insandı. Türk pasaportunu ölene kadar değiştirmede. Ülkemizi ve İzmir’i dünya çapında şerefle temsil eden bir sanatçıydı. Yoksulluktan gelmişti. Zor günlerin ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Dario, şarkılarını insanları ağlatmak

için değil güldürmek için söylüyordu. 'Ben bir mutluluk taciriyim' adlı şarkısıyla kendi yolunu çizmişti."

Hayatı Türkiye- Meksika – Fransa arasında geçen, her zaman Türk olduğu vurgusunu yapan, kazandığı uluslararası bir yarışmada Türk Bayrağını göndere çek-tiren, Charles Aznavour ile Türklere laf ettiği gerekçesi ile yumruk yumruğa girmekten çekinmeyen Dario, İzmir'e gömülmesini vasiyet etmiştir. Fakat ölümünün ardından İzmir'den İsrail'e yerleşmiş annesi Madam Roza'nın isteği ile İsrail'in Holon kentinde toprağa verilir. Mezarına İzmir'den götürülen iki çuval toprak eklenir.

Aydın ve İzmir'de yokluk içinde başlayan bir yaşamın Paris'te bir numara olmasının, belki de bir mucizenin hikayesi Dario'nunki, bugün benim diyen babayığidin yapamayacağı türden bir başarı hikayesi... Dedik ya kimi unutamıyor, kimi hiç tanımıyor Onu... İşte Dario Moreno böyle biri; bizden, mütevazı, sevecen, eğlenceli, komik, sempatik...

Deniz ve Mehtap sordular seni Dario, neredesin?

KAYNAKÇA

Ne Şurup-Şeker Şarkıladı Onlar... Kişisel Bir 20. Yüzyıl Pop Müzik Tarihi- Atilla Dorsay, 2003, Remzi Kitabevi
Radikal Hayat, Murat Meriç – Radikal Gazetesi, 20.12.2008,

Hayat Mecmuası, 06.03.1959, Sayı 10

Oh! Que Dario! Best Of Dario Moreno – Compilation (P) 2005 Mercury, un label Universal Music., Dario Moreno'suz 40 Yıl – Odeon, 2008
Eski İzmir Yaşamı ve (Asansör ve Dario Moreno) Dario Moreno Üzerine Araştırma, Yaşar Aksoy, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Şehirler ve Yüzer – İzmir/Dario Moreno, Yönetmen Cem Hamuloğlu, TRT-Türk.

<http://www.gazeteyenigun.com.tr/>

koseyazilari/20039/kultur-tufani

tr.wikipedia.org/wiki/Dario_Moreno,

fr.wikipedia.org/wiki/Dario_Moreno,

[www.msxlab.org/forum/muzik-tr/15524-](http://www.msxlab.org/forum/muzik-tr/15524-dario-moreno-dario-moreno-kimdir-dario-moreno-hakkinda.html#ixzz2B5qejlR6)

dario-moreno-dario-moreno-kimdir-dario-moreno-hakkinda.html#ixzz2B5qejlR6

